

ТМ	Г. XXXIV	Бр. 3	Стр. 987-990	Ниш	јул - септембар	2010.
----	----------	-------	--------------	-----	-----------------	-------

UDK 821.163.41-94.09

Прегледни чланак

Примљено: 27. 5. 2010.

Александар Благојевић

Нишки студентски центар

Ниш

...А ЗА ГОСТИ ВАЖИ ФАЈРОНТ!

Резиме

Аутор у краћем тексту описује нишке култне кафане из осамдесетих година прошлог века, од којих су многе угашене, а добар део њих постоји и данас – само са измењеним ентеријером, промењеном структуром гостину и укупним духом. Кроки нишких кафана 80-их писан је са извесном дозом носталгије, али је аутор свестан да је Ниш онда био много већа рупа него данас, када изгледа мање-више пристојно.

Кључне речи: кафана, периферијска кафана, свакидашњи живот, Галија, Ниш

На месту где се данас налази трговински центар Калча, до почетка осамдесетих радила је кафана названа по, наравно, најпознатијем нишком ловцији и љубитељу севдаха. Иако је чак ушла и у песму (...*Прва болес', Вере, Калчина кафана*), могу да посведочим да сама кафана није била ништа нарочито – импровизована башта од три астала, без 'ладовине, успорени конобари и гости у трећем добу. Светла тачка биле су столице тапациране тамно црвеним скајем, па бар нисте жуљали позадину током конзумације нишког пива (било је прво *Naisus*, па *Медијана*), једнако киселкастог укуса данас као и пре четврт века. Дакле, гледано из угла кафанске популације, и није нека штета што је цео тај квартал, са све угоститељским објектом, уступио место тржном центру који је имао амбицију да буде *fensi*. А кад смо код тог термина, који је осамдесетих био познат само напреднијим студентима англистике, нај*фенси* место где сте могли да седнете и попијете пиће, тих година био је *Snack bar* хотела Амбасадор, тамо где је данас добротворна установа Societe General. Конобари у чуве-

ним бордо сакоима, мало финија клијентела, седење и гледање пролазника у Вождовој кроз велики излог. Исто је важило и за ресторан на спрату (специјалитет – кувано вино, у летњим месецима пристојна тераса са погледом на Споменик и паркинг-плац који је доцније заменила фонтана), као и за *Аперитив бар*, преко пута рецепције. У хотел Ниш нисмо залазили, иако је био тик уз Хипи долину, као ни у Парк, где је лети свирала народна музика а макљажа није била неуобичајена појава. То, ваљда, због велике терасе, која је пружала пуно могућности за јурњаву између столова и демонстрацију јединствене мешавине егзотичних Шао-Лин учења и традиционалне јужноморавске школе зване "мотка низ грбину".

Од малобројних нишких хотела, у *in* колони најдуже је опстао Центротурист – до средине осамдесетих. Гардероба је била обавезна, плаћала се конзумација, а било је и добрих риба. ЦТ је чак и радио сат времена дуже од осталих локација, које су фајронтирале у девет - пола десет. Најозбиљније.

Тога, што су нудили хотели (гардеробе, конзуми и конобари са толиким лептиркама да су, у случају промаје, полетали горе и могли да буду приземљени једино путем ПВО-а), није било на жили куцавици нишког кафанског живота, потезу Галија – Стара Србија – Партизанка. Галија је била вероватно најпознатија нишка кафана тог доба. По њој је име добио највећи нишки рок бенд, а поред рокера, ту су висили и љубитељи новог таласа, металци, хипици, добре рибе и оне друге, средњошколци, студенти, те разноразни уметници и песници, што улични, што салонски. Тада су се, наиме, женске више ложиле на песнике него на *biznismene*, а слушање новокомпоноване народне музике било је незамислив блам. Невероватно, али истинито.

Да није било такве клијентеле, Галија би остала само једна у бескрајном низу кафанчина "у друштвеној својини" – ламперија импрегнирана никотином, пећ на чврсто гориво заједно са чунком, слика друга Тите, углавном надркани конобари, прогорели столњаци, танак избор пића и одвратне плехане пиксле, али овако... Лети је бивало боље: најпријатнија башта у граду, дебела 'ладовина испод касније посечених липа и поглед на улицу Петог конгреса, куд пролазе Турци и трговци. Нешто слично овоме данас испред Бисера, где има чак и липа. Додуше, у башти бисте остајали ускраћени за поглед на слику друга Тите са иглом за кравату, али то се дало некако издржати.

Златно доба Галије трајало је до пред крај осамдесетих и вакта Анта Марковића, када су већ сви кафићи радили до зоре, а пороци (и лаки и тешки) се конзумирали у таквом квантитету и квалитету да је слутило да неће да изадје на добро. И није, јер су дошле деведесете и све остало, али то већ нема везе са овим носталгичним текстом. К'о што рече Барбара Сидни у *Перону заборав*, "Ко не би нашао места у Галији, продужаваше лаганим кораком кроз паркић до Старе Србије, где га очекиваху конобари у опанцима-шиљканима, брич чакширама

и антеријама, и држаху послужавнике са одабраним народним јестивима, од којих на изузетном гласу бејаху телећа глава и пасуљ у грнету." Тако је заиста и било, с тим што је, баш из разлога споменутих националних специјалитета, Србија словила као пристојна породично-директорска кафана, па се у њу свраћало углавном ако у Галији и Партизанки није било места.

Дакле, на крају тог кратког Тобако роуда налазила се Партизанка, стешњена између Бисера (који је тада још био млечни ресторан, а пре тога радионица кора за питу), и неке ваљда месаре, ако се добро сећам. Била је то љута јазбина, класични пролетерски бифе, тврдо кувана јаја и конзерве сардина у стакленој витрини која је служила уместо шанка, дрвени патос, препотопски радио Завода Ер-Ер и незаобилазна слика друга Тите, али зачудо, тамо је било пријатно да се седи, најчешће је имало места, цене су биле примерене амбијенту а служила је матора конобарица коју су сви звали "Кева", што је целој атмосфери давало интимни шмек. Ту су се скупљали они радикалнији алтернативци, рокери, припадници андерграунд миљеа којима је Галија била превише *мејнстрим*, чак и локални алкоси, али не памтим да је икада избио неки инцидент. За дивно чудо, повремено су се појављивале и рибе, које су биле или да паднеш у несвест, феноменалне, или тоталне лопате. Тај феномен остао је неразјашњен до дана данашњег, исто као и разлог због кога је Партизанка потпуно изгорела, негде крајем осамдесетих, чини ми се. После је у оптицају била нека петиција за обнову кафане, коју смо потписивали, али без резултата, што за покојну Партизанку и није било тако лоше, ако се погледају Галија и Србија које данас таворе у крајњој мизерији. Ни сенка од старе славе.

Наравно, Ниш је, као и сваки град који држи до себе, имао и оне кафане на незгодном гласу, махом изван ширег центра, где је гост могао да попије марелицу (мислим на физичко злостављање, не на воћни сок), независно од исказане жеље и воље. Познати су били Атина и Бункер (код Ж. станице), као и Кристал код Бубе (на Градској пијаци - одатле сам једаред, у пролазу, чуо чувену реплику: "Ристо, убицо, татка си ми у гроб отерао, а саћу ја тебе!"). Апропо Бункера, то је био једини локал у граду који је радио целу ноћ, поред бифеа Јагода - појединци су је конспиративно, не знам зашто, звали *Кртола* - у Вождовој, све док се није отворио монтажни објект Мали Палилулац, сто метара од рампе ка Саборној цркви, у народу познат као "Код Роћка". "Роћко" је био океј, није било инцидената (мурија је свако вече свраћала на пљеске и пиво), а био је познат, поред приступачних цена и радног времена до ујутро, по енормним бубашвабама, величине осредње Нокие. Одакле ти мутанти тамо, одговориће неко други, јер се ја враћам знаменитим угоститељским објектима где је фолклорни обичај био да се непознатом путнику-намернику, у знак добродошлице, одигра "чачак" по грудима јуначким. Да не заборавим

Стамбол Капију, иза Медицинског према Божидару Ацији, по којој је име добио цео тај крај, а и старија екипа типова из краја – Стамболци – што се во времја оно изговарало са дужним поштовањем. То је и био разлог због кога се, међу познаваоцима, дотични квартал називао и *Пристаниште*, уз објашњење: "Чим доведеш женску тамо, она одма' пристане!" (Хвала Вељи Петковићу за тај податак).

Наравно, било је тушта и тма кафана и бифеа по ободу града и шире, које су имале некакве репутације, добре или лоше, али свима им је било заједничко да су, за разлику од локација у центру, биле приватне, и да су носиле веома ефектна имена. Ја сам, у пар наврата, похађао Галапагос на Трошарини и Код Пилота Ловца у Медошевцу, па за то могу да сигурам. Али, само сам чуо, на пример, за бифее Траволта и Слепи Миш у Пуковцу, као и за кафану Код Три Сисе у Трупалу. Па ако су лагали мене, и ја лажем вас. И тако даље.

Све у свему, тако је било пре двајес-и-кусур година. Људи су, са протоком времена, склони идеализовању типа "То су били дани, тад је било... бла, бла..." Јесте, имали смо кинту тада, и црвену сошку за коју нису требале визе, и Раднички је харао Европом, млатио је и Грасхоперс и Фејенорд и Данди и Наполи, али Ниш је онда био много већа рупа него данас, када изгледа мање-више пристojно. И нисмо се зором враћали кући, као на платну Уроша Предића "Весела браћа, жалосна им мајка", него смо најчешће атерирали дома пре десет (јер би све већ било затворено) и гледали легендарни ЈРТ програм који се завршавао око једанаест. (Кад сада размислим о томе, није ни чудо да смо онолико читали. Једна од позитивних ствари.) Зато, свака част и стандарду и Радничком и црвеном пасошу и другу Тити, али заиста не знам ко би пожелело да се врати у оно време. Мислим, неко можда и би, ал' ја не би', да ми царе поклони Крушевца.

Aleksandar Blagojević, Niš

...IT'S CLOSING-TIME!

Summary

The author in this short text describes the cult taverns of the 80's, which are mostly closed today, even though some of them are still working, but only with the changed interior, the structure of guests, and the entire spirit of the place. The croquis of the taverns in Niš of the 80's is written with a certain nostalgia, still the author himself is aware that Niš was a much worse place then than it is today, when it looks more or less decent.

Key words: tavern, suburban tavern, everyday life, Galija, Niš.